

Vint-i-cinc anys d'imatges i sons en un procés de creixement

Joan Pau SALORT SALORT

President de l'associació Aladern, que gestiona l'Arxiu d'Imatge i So del CIM des de la seva fundació, i membre de la Secció d'Història i Arqueologia de l'IME

1. Si continuem amb la tendència actual, quina situació es pot preveure per a la reserva de biosfera en els pròxims cinc o deu anys?

Seguint amb les tendències actuals, la situació que puc preveure per a la reserva de biosfera en els pròxims anys ha de ser de millora. El període de crisi econòmica que ens ha precedit —si és que ja l'hem travessat— ha congelat les polítiques dirigides a la sostenibilitat. Aquesta crisi i els seus efectes a escala mundial han propiciat governs que han involucionat en molts aspectes que pensàvem que ja s'havien imposat per sempre en el pensament de la majoria de persones i dels principals estats del món. Per això crec que cap a pitjor no hi podem anar i que el més segur és que es torni al seny i que el que s'havia aconseguit es recuperi lentament, però per quedar-se per sempre.

En l'àmbit insular crec que també s'anirà cap a millor, perquè hem vist perillar el que tant havia costat aconseguir fa més de vint-i-cinc anys i, des del Consell Insular principalment, s'han posat a treballar per refermar el projecte i millorar-lo. Ben segur que les directrius que s'han marcat recentment ajudaran a seguir un full de ruta ambiciós; però això no pot quedar solament en un anunci i un titular de premsa: s'ha de fer un seguiment rigorós del que indica i s'ha de dotar econòmicament per dur-lo a terme.

2. Proposta d'accions concretes per a dur a terme en els pròxims cinc o deu anys per millorar la situació

Aquests dies segur que es proposaran moltes accions concretes. Crec que no seré gens original, però al meu parer el que ha de millorar, i molt, és la relació del Govern balear amb Menorca pel que fa a la Reserva. És evident que sovint ens trobam amb polítics i polítiques que actuen a les seves conselleries autonòmiques com si no fossin conscients que a Menorca hi ha un model marcat per la Reserva. Es fan camins paral·lels, i sobretot en èpoques que el color polític és diferent. Hem triat un camí diferent que comporta polítiques diferents a les de la resta de l'arxipèlag.

També augmentaria, ja en el vessant cultural patrimonial, el nombre d'accions dedicades al coneixement del patrimoni, a estudiar-lo i a explicar-lo, dins el Pla d'acció que s'ha comentat. Hem d'aconseguir que la ciutadania conegui el nostre patrimoni. I això solament ho podem aconseguir si l'hi atracam, si l'ensenyam a les escoles, si l'utilitzam en actes i accions de tot tipus perquè sigui apreciat i entès. Perquè sigui considerat com una part de tots els menorquins i apreciat per ells. I tot això ho enllaçaré amb les qüestions concretes del Bloc de Paisatge i Patrimoni Cultural.

3. Gestió pública del patrimoni, o bé privada tutelada?

A la pregunta sobre la gestió pública o privada del patrimoni, pel que fa a l'àmbit dels audiovisuals la meua resposta és ambigua. M'explic. Per una part és evident que l'Administració, és a dir el Consell Insular que en té la competència, té l'obligació de vetllar per la salvaguarda de qualsevol documentació audiovisual i ha de fer el que estigui al seu abast per fer-ho. L'Administració, en aquest cas, ha triat crear l'Arxiu d'Imatge i So de Menorca, amb una gestió externalitzada que es duu a terme des d'Aladern des que es va crear l'Arxiu, l'any 2006. Això té avantatges i inconvenients, els segons sobretot en èpoques de crisi. El fet d'haver de realitzar periòdicament revisions del projecte de gestió i crear nous fulls de ruta cada gairebé tres anys per poder concursar i seguir gestionant aquest servei ha estat bo per a l'Administració, que se'n pot despreocupar i solament ha de controlar la nostra acció, i per als béns de caràcter audiovisual, perquè s'incrementen exponencialment gràcies a la pressió dels resultats finals. També és bo per al contribuent, perquè les despeses de gestió són inferiors a les que suposaria tenir el personal funcionari i laboral, amb baixes, vacances, etc. Però per a l'associació que presta el servei la situació no és fàcil ni econòmicament beneficiosa. Sovint aquests dotze anys de gestió han estat difícils per als treballadors i per a la direcció de l'associació. Però sempre hem prioritzat el que ens va empènyer a iniciar aquest projecte, que era la salvaguarda del patrimoni audiovisual i això ens fa continuar endavant, tot i les sotragades.

En qualsevol cas, és impossible que tot aquest tipus de patrimoni es pugui conservar en un arxiu públic. La quantitat de fotografies, sons i pel·lícules que es fan diàriament no podran anar a parar a un arxiu. El que hem de fer, i que ja feim, és adoctrinar sobre la importància d'aquest patrimoni a través de didàctiques, conferències, xerrades informatives, llibres, exposicions, audiovisuals, etc. Hem d'aprendre a conservar el nostre patrimo-

ni perquè ens l'estimem i li trobem valor, i això val per a qualsevol dels tipus de patrimoni de què parlem avui.

4. Sap la societat menorquina mirar-se en el patrimoni cultural i extreure'n la creativitat per al futur?

Crec que solament una petita part de la societat menorquina mira el patrimoni per extreure'n creativitat per al futur. La meua experiència laboral com a docent m'ha apropat a la vida de moltes famílies que viuen a Menorca i som testimoni de l'escàs coneixement del territori, del nostre petit territori, que tenen la immensa majoria dels fillets. Això és un reflex del poc coneixement de l'entorn cultural i natural dels seus pares, que potser tampoc el coneixen o no els el difonen. No ens podem quedar de braços plegats mentre una generació d'autòctons i nouvinguts desconeix bona part del patrimoni, perquè ells seran els que l'hauran de protegir i els que n'hauran d'extreure aprenentatges.

Ara bé, crec que les imatges i els sons que conservam a l'Arxiu poden ajudar a difondre la importància del passat per entendre com és Menorca avui. Per crear un futur més sostenible es pot aprendre de com vivien els nostres avantpassats i com, per exemple, feien cultius ecològics, recollien l'aigua de pluja o reciclaven.

La nostra feina és que els menorquins tinguin ganes de saber, que tinguin interès a conèixer el seu origen o per què aquesta illa té un paisatge que és resultat d'un procés històric. Ben segur que si el coneixen, i gaudeixen dels paratges i els béns culturals que hi ha a l'illa, se l'estimaràn, i no consideraran solament la terra com un objecte de transacció econòmica i especulació.

5. Quin paper hauria de jugar el patrimoni cultural dins la promoció turística?

El paper que hauria de jugar el patrimoni dins la promoció turística crec que és molt important. Pel que fa al tipus de patrimoni del que jo veng a parlar crec que és bàsic. Qualsevol territori que ha sofert un procés de terciarització turística ha patit multitud de canvis en el seu paisatge, en els seus recursos i en la vida de les persones. Això ho podem veure molt més fàcilment amb l'ajut dels audiovisuals i les fotografies que no a través de documents escrits.

El més fàcil era fer el mateix que havien fet les nostres illes veïnes: créixer urbanísticament, enriquir-se (no tots) i transformar-se per sempre amb els avantatges, canvis o perills que pot comportar això en tots els aspectes. Menorca no s'ha mantingut aliena al creixement urbanístic ni a l'especulació, però ho ha fet en menor grau que en la resta de la nostra comunitat. Les imatges ens poden mostrar les coses que han canviat i el que s'ha mantingut, així com les lluites per conservar i protegir. Poden ser de gran ajuda per entendre on ens trobam.

És evident que la majoria del turisme que visita actualment Menorca no ve per veure una illa que ha sabut trobar un equilibri mitjançant el que significa ser reserva de biosfera i

la sostenibilitat que això suposa. Però hauríem de fer que el petit contingent de persones que visiten Menorca per aquest motiu sigui cada dia major i que es redueixi l'altre tipus de turisme, el de sol i platja, que, per altra banda, és molt més estacional. Trobar l'equilibri és el més difícil, però s'ha d'apostar per seguir promocionant la nostra cultura i els valors d'una illa en la qual els desitjos dels seus habitants poden estar per damunt dels econòmics, siguin d'allà on siguin.